

Guía Docente				
Datos Identificativos				2023/24
Asignatura (*)	Proxectos de Innovación e Investigación Educativa en Música	Código	652610E5I	
Titulación				
Descritores				
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos
Mestrado Oficial	Anual	Primeiro	Obrigatoria	2
Idioma	Castelán			
Modalidade docente	Presencial			
Prerrequisitos				
Departamento	Didácticas Específicas e Métodos de Investigación e Diagnóstico en Educación			
Coordinación	Chao Fernandez, Rocio	Correo electrónico	rocio.chao@udc.es	
Profesorado	Castro Alonso, Vicente	Correo electrónico	vicente.castro@udc.es	
	Chao Fernandez, Rocio		rocio.chao@udc.es	
Web				
Descrición xeral	<p>Con esta materia preténdese abordar a estreita relación entre a investigación en Música e a formación do profesorado na innovación didáctica. Trátase de coñecer aqueles proxectos de innovación que achegan novas metodoloxías e recursos para o proceso de ensino e aprendizaxe da Música. Ademais, os instrumentos derivados da investigación didáctica serán o fío condutor para a realización dun autodiagnóstico por parte do futuro profesorado e dun proceso de análise e evolución dos seus coñecementos en Didáctica da Música. O obxectivo é mellorar o enfoque, a toma de decisións sobre temas relativos aos modelos de ensino-aprendizaxe, á selección e secuenciación de contidos e actividades, a través da análise dos materiais procedentes dos proxectos innovadores na área musical.</p>			

Competencias do título	
Código	Competencias do título

Resultados da aprendizaxe			
Resultados de aprendizaxe			Competencias do título
(CE-E11) Coñecer e aplicar propostas docentes innovadoras no ámbito da especialización cursada.	AP25		
(CE-E12) Analizar críticamente o desempeño da docencia, das boas prácticas e da orientación utilizando indicadores de calidade.	AP26		
(CE-E14) Coñecer e aplicar metodoloxías e técnicas básicas de investigación e avaliación educativas e ser capaz de deseñar e desenvolver proxectos de investigación, innovación e avaliación.	AP28		
Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.			CP4
Valorar críticamente o coñecemento, a tecnoloxía e a información dispoñible para resolver os problemas cós que deben afrontarse.			CP6
Valorar a importancia que ten a investigación, a innovación e o desenvolvemento tecnolóxico no avance socioeconómico e cultural da sociedade.			CP8
Expresarse correctamente, tanto de forma oral como escrita, nas linguas oficiais da comunidade autónoma.			CP1
Utilizar as ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicacións (TIC) necesarias para o exercicio da súa profesión e para a aprendizaxe ao longo da súa vida.			CP3

Contidos	
Temas	Subtemas

Liñas de investigación no campo da Educación Musical.	<ul style="list-style-type: none"> - Principios básicos da Investigación e a Innovación en Educación Musical. - Investigación e Innovación na aprendizaxe musical nas aulas de Educación Secundaria. - A Educación musical como intersección de diferentes disciplinas.
Proxectos e experiencias de investigación e innovación en Educación Musical a nivel autonómico e estatal.	<ul style="list-style-type: none"> - Perspectivas actuais na investigación en educación musical autonómica e estatal. - Análise dos métodos pedagóxicos musicais xurdidos no século XX, a súa vixencia na realidade educativa actual e as súas posibles adaptacións. - Deseño e desenvolvemento de proxectos interdisciplinares.
Proxectos e experiencias de investigación e innovación en Educación Musical a nivel internacional.	<ul style="list-style-type: none"> - Perspectivas actuais na investigación en educación musical autonómica e estatal. - Análise de experiencias de investigación e innovación en educación Musical a nivel internacional.

Planificación				
Metodoloxías / probas	Competencias	Horas presenciais	Horas non presenciais / traballo autónomo	Horas totais
Traballos tutelados	A25 A26 A28 C1 C3 C4 C6	1	7	8
Análise de fontes documentais	A25 A26 A28 C8	1	6	7
Aprendizaxe colaborativa	A25 A26 A28 C1 C3 C4	4	1	5
Aprendizaxe servizo	A25 A26 A28 C1 C3 C4 C6 C8	2	6	8
Sesión maxistral	A25 A28 C1	4	16	20
Atención personalizada		2	0	2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	<p>Metodoloxía deseñada para promover a aprendizaxe autónoma dos estudantes, baixo a tutela do profesor e en escenarios variados (académicos e profesionais). Está referida prioritariamente á aprendizaxe de "cómo facer as cousas?". Constitúe unha opción baseada na asunción polos estudantes da responsabilidade polo seu propio aprendizaxe.</p> <p>Este sistema de ensino basease en dous elementos básicos: a aprendizaxe independente dos estudantes e o seguimento desa aprendizaxe polo profesor-titor.</p>
Análise de fontes documentais	<p>Técnica metodolóxica que supón o emprego de documentos audiovisuais e/ou bibliográficos (fragmentos de reportaxes documentais ou películas, noticias de actualidade, paneis gráficos, fotografías, biografías, artigos, textos lexislativos, etc.) relevantes para a temática da materia con actividades especificamente deseñadas para o análise dos mesmos. Pódese empregar como introdución xeral a un tema, como instrumento de aplicación do estudo de casos, para a explicación de procesos que non se poden observar directamente, para a presentación de situacións complexas ou como síntese de contidos de carácter teórico ou práctico.</p>
Aprendizaxe colaborativa	<p>Conxunto de procedementos de ensino-aprendizaxe guiados de forma presencial e/ou apoiados con tecnoloxías da información e as comunicación, que se basean na organización da clase en pequenos grupos nos que o alumnado traballa conxuntamente na resolución de tarefas asignadas polo profesorado para optimizar a súa propia aprendizaxe e a dos outros membros do grupo.</p>

Aprendizaxe servizo	<p>Metodoloxía que combina o servizo á comunidade coa aprendizaxe nun só proxecto, no que o alumnado se forma traballando en necesidades reais do seu entorno coa fin de melloralo.</p> <p>As actividades, nesta materia, serán abordadas de forma interdisciplinar, xa que formarán parte dun proxecto global de Aprendizaxe e Servizo (ApS) que será desenvolvido globalmente xunto a outras asignaturas do itinerario de Música.</p>
Sesión maxistral	<p>Exposición oral complementada co uso de medios audiovisuais e a introdución dalgúñas preguntas dirixidas aos estudantes, coa finalidade de transmitir coñecementos e facilitar a aprendizaxe.</p> <p>A clase maxistral é tamén coñecida como "conferencia", "método expositivo" ou "lección maxistral?". Esta última modalidade adoitase reservar a un tipo especial de lección impartida por un profesor en ocasións especiais, cun contido que supón unha elaboración orixinal e baseada no uso casi exclusivo da palabra como vía de transmisión da información á audiencia.</p>

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	<p>O profesorado da materia fará o seguemento e supervisión dos traballos realizados.</p> <p>O alumnado de matrícula parcial e/ou con dispensa académica realizará os traballos e tarefas de forma individual, con entregas nas datas marcadas polo docente, e terá atención personalizada no horario de titorías, para aclarar dúbidas sobre os traballos e tamén sobre o marco teórico e práctico da materia.</p>

Avaliación

Metodoloxías	Competencias	Descrición	Cualificación
Análise de fontes documentais	A25 A26 A28 C8	<p>Fundamentación teórica da Unidade Didáctica do deseño transversal do módulo específico.</p> <ul style="list-style-type: none"> - A entrega da actividade realizarase a través da aula virtual (moodle). - Efectuarase unha única entrega por grupo de traballo. - Valorarase independentemente a implicación de cada un dos membros do grupo. - O alumnado con dispensa académica realizará esta tarefa de modo individual. 	20
Traballos tutelados	A25 A26 A28 C1 C3 C4 C6	<p>Desenvolvemento escrito dunha Unidade Didáctica (deseño transversal do módulo específico).</p> <ul style="list-style-type: none"> - A entrega da actividade realizarase a través da aula virtual (moodle). - Efectuarase unha única entrega por grupo de traballo. - Valorarase independentemente a implicación de cada un dos membros do grupo. - O alumnado con dispensa académica realizará esta tarefa de modo individual. 	40
Aprendizaxe colaborativa	A25 A26 A28 C1 C3 C4	<p>Desempeño e colaboración individual durante a planificación da proposta de aprendizaxe e servizo.</p> <ul style="list-style-type: none"> - A avaliación será llevada a cabo a través de coevaluación e autoevaluación. - O alumnado con dispensa académica realizará unha exposición do deseño transversal do módulo específico neste apartado. 	25
Aprendizaxe servizo	A25 A26 A28 C1 C3 C4 C6 C8	<p>Desempeño e involucración persoal durante a posta en práctica da aprendizaxe e servizo (ApS).</p> <ul style="list-style-type: none"> - A avaliación levarase a cabo a través dunha rúbrica. - O alumnado con dispensa académica realizará unha exposición do deseño transversal do módulo específico neste apartado. 	15

Observacións avaliación

Para superar a asignatura é necesario aprobar cada undos apartados anteriores. No caso contrario non se fai media. A asistencia ás clases presenciais é obrigatoria. O alumnado, individualmente ou en pequeno grupo (como máximo 2/3 alumnos/as) entregará, unha vez rematadas as clases presenciais, o traballo realizado. Se o estudante non chega a unha asistencia do 80% das clases presenciais; deberá ser avaliado, ademais de polo mesmo que todo o alumnado, por unha proba individual. Neste caso, a avaliación será un 60% e o traballo terá unha ponderación do 40%, existíndose en cada unha delas unha nota igual ou superior a 5 sobre 10.

Como consideración xeral, terase especialmente en conta, tanto nos exames como nos traballos, as deficiencias ortográficas de puntuación e acentuación, así como unha redacción inconexa ou inadecuada, deficiente presentación, excesivo número de tachaduras, etc. Todo elo suporá a redución de puntos sobre a nota obtida. No caso de que o profesorado detecte realización fraudulenta (plaxio) das probas de avaliación, a cualificación axustarase ao establecido no artigo 14.4. Normas de avaliación, revisión e reclamación das cualificacións dos estudos de grao emestrado universitario: "Na realización de traballos, o plaxio e a utilización de material non orixinal, incluído aquel obtido a través de internet sen indicación expresa da súa procedencia e, se é o caso, ou permiso do seu autor/a, poderá ser considerada causa de cualificación de suspenso na actividade. Todo iso sen perxuízo das responsabilidades disciplinarias ás que puidese haber lugar tras o correspondente procedemento". Nesta materia, se algún dos docentes detecta plaxio nalgún traballo, suporá un 0 na cualificación. No caso de reiteración, darase traslado á Comisión Académica para a toma de medidas oportunas.

Farase especial fincapé no cuidado do medio ambiente en pro dunha educación e sociedade sostible. Os traballos serán enviados exclusivamente telemáticamente, e de non ser posible, nos documentos impresos non se empregarán plásticos, elixirase a impresión a dobre cara e papel reciclado, evitando imprimir borradores.

Débesefacer un uso sustentábel dos recursos e a prevención de impactos negativos sobre o medio natural. Débese ter en conta a importancia dos principios éticos relacionados cos valores da sustentabilidade nos comportamentos persoais e profesionais. Para elo, sempre que sexa posible na elaboración dos traballos empregase material de reciclaxe e evitase o emprego de materiais de plástico na entrega dos mesmos.

Segundo se recolle nas distintas normativas de aplicación para a docencia universitaria deberase incorporar a perspectiva de xénero nesta materia (usase linguaxe non sexista, utilízase bibliografía de autores/as de ambos sexos, propiciase a intervención en clase de alumnos e alumnas...)

-Traballarase para identificar e modificar prexuízos e actitudes sexistas e influirase na contorna para modificarlos e fomentar valores de respecto e igualdade. -Deberanse detectar situacións de discriminación por razón de xénero e proporanse accións e medidas para corrixilas.

NORMAS ESPECÍFICAS DE AVALIACIÓN PARA:

Alumnado con recoñecemento de dispensa académica

Segundo o establecido na " NORMA QUE REGULA O RÉXIME DE DEDICACIÓN AO ESTUDO E A PERMANENCIA E A PROGRESIÓN DOS ESTUDANTES DE GRAO E MÁSTER UNIVERSITARIO NA UNIVERSIDADE DA CORUÑA (aprobada polo Consello Social do 04/05/2017):

1. Deberá poñer o recoñecemento do docente na primeira semana de clase, ou, se isto non for posible, nun prazo non superior a 7 días desde que lle fora concedido o recoñecemento.
2. Terán que realizar, individualmente, todas as actividades/traballos propostos ao longo do curso e entregalos nas datas establecidas polo docente. Se non se cumpre a entrega na data sinalada considerarase non presentado.
3. A cualificación será a media ponderada das notas das actividades e traballos realizados durante o curso e da nota da proba realizada na data do calendario oficial de exames, debendo obter en cada unha das partes un aprobado (5 sobre 10) para poder superar a materia. No caso de non superar algunha das partes na primeira oportunidade, deberán repetir na segunda oportunidade as partes non aprobadas (actividades/traballos e/ou proba).

Bibliografía básica

- Abreu, D. y Moura, M. (2014). Construção de instrumentos teórico-metodológicos para captar a formação de professores. *Educação e pesquisa*. . *Educação e pesquisa*. 40(2), 401-414
- Alcázar, A.J. (2010). La pedagogía de la creación musical, otro enfoque de la educación musical.. *Eufonia. Didáctica de la música*,49,81-92
- Allsup, R. E. (2003). Mutual learning and democratic action in instrumental music education.. *Journal of Research in Music Education*, 51 (1), 24-37.
- Alonso-Jartín, R. y Chao-Fernández, R. (2018). Creatividad en el aprendizaje instrumental: lenguaje metafórico, velocidad del procesamiento cognitivo y cinestesia. *Creatividad y sociedad* (28) 7-30.
- Arriaga, C., Cabedo, A., Díaz, M. y Riaño, M.E. (2014). Práctica reflexiva e innovación educativa. Un estudio sobre el patrimonio musical en la formación docente. En *Investigaciones en el contexto universitario actual*. Educación editora.
- Arriaga, C. y Riaño, Mª E. (2017). La práctica musical desde la reflexión y la acción en la formación inicial del profesorado.. *ENSAYOS. Revista de la Facultad de Educación de Albacete*, Nº 32-1, 2017, (17-32)
- Atkinson, P., & Coffey, A. (2003). Revisiting the relationship between participant observation. *Inside interviewing: New lenses, new concerns*, 415-428.
- Bernabé, Mª del M. (2012). Importancia de la música como medio de comunicación intercultural en el proceso educativo.. *Teoría de la educación. Revista interuniversitaria*, 24 (2), 107-127.
- Bergmann, J., & Sams, A. (2012). *Flip Your Classroom: Reach Every Student in Every Class Every*. ASCD.
- Bosch, C., Puig Rovira, J.M. y Battle, R. (2007). Aprendizaje servicio: educar para la ciudadanía. *Octaedro*
- Casals, A., Vilar, M. y Ayats, J. (2008). La investigación-acción colaborativa: reflexiones. *Electrónica Complutense de Investigación en Educación Musical*, V. 5 Núm 4, 1-17.
- Chao-Fernández, R. (2018). La incidencia de la formación musical en el cerebro. I Congreso Mundial de Educación, Innovación e Investigación Investigativa. *Educa 2018*
- Chao-Fernández, R., Felpeto-Guerrero, A. y Vázquez-Sánchez, R. (2019). Experiencia de creación del MOOC ?música para el siglo XXI: aportaciones del software libre a la educación musical?, en De la Torre Fernández, E. (ed.) (2009): *Contextos universitarios transformadores*. Servicio de publicaciones Universidade da Coruña
- Chao-Fernández, R. Felpeto-Guerrero, A. y Vázquez Sánchez, R. (2020). Diseño y puesta en funcionamiento de la ?escalera musical? como medio saludable de relacionar áreas de conocimiento. Servicio de publicaciones Universidade da Coruña
- Chao-Fernández, R., Mato-Vázquez, D. y López-Pena, V. (2015). Beneficios de la música en conductas disruptivas en la adolescencia. . *Revista Electrónica Actualidades Investigativas en Educación*. 15(3),1-24.
- Chao-Fernández, R.; Mato-Vázquez, D. y López-Pena, V. (2015). La formación musical del profesorado especialista en los CEIP gallegos. *Revista Portuguesa de Educação*, 28 (2), 111-131.
- Chao-Fernández, R., Rosa-Napal, F. C, y Chao-Fernández, A. (2021). O son da nosa aula: una experiencia orquestal en tiempos de confinamiento. En García Naya, J.A. (ed.) (2021). *Contextos universitarios transformadores: a nova normalidade académica. Leccións aprendida*. Servicio de publicaciones UDC
- Chao-Fernández, R., Vázquez-Sánchez, R. y Felpeto-Guerrero, A. (2019). ?Mentoría entre iguales. Experiencia piloto entre alumnos de Música de Master y Doctorado en la Universidade da Coruña?, en De la Torre Fernández, E. (ed.) (2019): *Contextos universitarios transformad*. Servicio de publicaciones Universidade da Coruña
- Deely, S.J. (2016). El aprendizaje-servicio en educación superior: teoría, práctica y perspectiva crítica. *Narcea*
- Díaz, M. (2012). Investigamos, luego avanzamos. . *Revista Electrónica d'Investigació Educativa y Socioeducativa*, nº 2, 68-76.
- Díaz, M. y Giráldez, A. (2013). Investigación cualitativa en educación musical . *Graó*
- Felpeto-Guerrero, A. y Chao-Fernández, R. (2019). ?El mapa sonoro como herramienta para conocer nuestro entorno. Estudio de caso de la ciudad milenaria de Lugo?, en Costa, O. y Gisbert, V. (2019): *Creatividad Musical en Educación*. Estudios científico. ADD
- Fernández-Carrión, M. (2011). Música y matemáticas: conexiones curriculares para un mayor éxito educativo. . <http://recursostic.educacion.es/artes/>
- Fonseca Mora, C. y Toscano Fuentes, C. M. (2012). La música como herramienta facilitadora del aprendizaje del inglés como lengua extranjera.. *Teoría de la Educación. Revista Interuniversitaria*, 24 (2), 197-213

- Gardner, H. (1998). *Inteligencias Múltiples*. Paidós
- Goleman, D. (). *Inteligencia Emocional*. Kairós
- González Barroso, M. M. (2015). (2015). Calidad interdisciplinar de la Música en Educación Primaria: una propuesta metodológica.. *Dedica. Revista de Educação e Humanidades*, (7), 65-83.
- Imberón, F. (2012). La investigación sobre y con el profesorado. La repercusión en la formación del profesorado, ¿cómo se investiga? . *Revista Electrónica de Investigación Educativa*, 14(2), 1-9.
- Levitin, D. (2011). *Tu cerebro y la música. El estudio científico de una obsesión humana*. RBA
- Lines, D.K. (2009). *La educación musical en la cultura contemporánea*. En D.K. Lines, (comp.). *La educación musical para el nuevo milenio*.. Morata
- Llopis, E. (2011). *Hacer música...para comprometerse con la realidad*. *Érik*.. *Eufonía*, 51, 34-43.
- Lupiáñez, J. y Román-Caballero, R. (2019). El impacto cognitivo de la práctica musical: Explorando las ventajas de un mundo musicalmente activo.. *Ciencia Cognitiva*, 13(1), 21 - 23.
- Malbrán, S. (2021). *Desafíos de la Educación Musical: disfrutar haciendo música*. . En Giráldez, A. y Pimentel, L. (Ed.). *Educación artística, cultura y ciudadanía. De la teoría a la p*
- Raventós, J. (2013). *El enfoque etnográfico en educación musical*. En M. Díaz y A. Giráldez (coord.) *Investigación cualitativa en educación musical*. Pp 39-56.. Graó
- Regelski, T.A (2009). (2009). *La música y la educación musical: Teoría y práctica para ?marcar una diferencia"*.. En D.K. Lines (comp.). *La educación musical para el nuevo milenio*, pp. 21-47.. Morata
- Riaño M.E., Murillo A. y Tejada J. (2021). *Educación musical, creatividad y tecnología: un estudio exploratorio sobre estrategias docentes y actividades creativas con software ex novo*.. *Revista Electrónica Educare*, 26(1), 1-23.
- Rosa-Pereira, E.P. y Gillanders, C. (2021). *Aproximación a la investigación iberoamericana en educación musical*.. *Revista Musical Chilena*, 75(235), 55-75.
- Santos Rego, M.A., Lorenzo Moledo, M. y Mella Núñez, I. (2021). *El aprendizaje-servicio y la educación universitaria: hacer personas competentes*. Octaedro
- Trujillo, F. (2012). (2012). *La enseñanza basada en proyectos. Una propuesta eficaz para el aprendizaje y el desarrollo de las competencias básicas*. . *Eufonía* (55), 7-15.
- Vázquez-Sánchez, R. y Chao-Fernández, R. (2017). *Enfoque innovador para el desarrollo de la destreza investigadora en el aula de música de secundaria*. En Padilla, G. (Coord.), *Perspectivas formativas universitarias*, 437-450. . TECNOS
- Vázquez-Sánchez, R., Felpeto-Guerrero, A. y Chao-Fernández, R. (2022). *Instalaciones sonoras como recurso educativo desde la perspectiva docente*, en Franco-Vázquez, et al. (Eds.)?(2022). *Educación artística para el cambio*.. Peter Lang
- Vergara Rodríguez, J.J. (2016). *Aprendo porque quiero: el Aprendizaje Basado en Proyectos (ABP), paso a paso*.. S.M.
- Vergara Rodríguez, J.J. (2018). *Narrar el aprendizaje. La fuerza del relato en el Aprendizaje Basado en Proyectos*. S.M.
- Vergara Rodríguez, J.J. (2021). *Un aula, un proyecto: el ABP y la nueva educación a partir de 2020*.. Narcea

Bibliografía complementaria

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Materias que continúan o temario

Observacións

Recoméndase que os envíos dos traballos sexa telemáticamente e se non fose posible, non utilizar plásticos, elixir a impresión a dobre cara, empregar papel reciclado e evitar imprimir borradores. Débese facer un uso sostible dos recursos e a prevención de impactos negativos sobre o medio natural. Debéese ter en conta a importancia dos principios éticos relacionados cos valores da sustentabilidade nos comportamentos persoais e profesionais. Evitaráse a discriminación por razón de xénero e proporanse accións e medidas para corrixilas. Usarase linguaxe non sexista.

(*A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías